

Böcker

Engagerande och utmanande om Svenska kyrkan då, nu och framöver

Biskop emeritus Sven Thidevall är outröttlig i sitt forskande kring folkkyrkoteologi och folkkyrkopraktik. Han ger oss långsiktiga perspektiv; svensk dagsdebatt präglas på många sätt av det kortsiktiga. Den 28 februari 2023, skrev Sven-Eric Liedman en artikel i DN som välformulerat påvisar den politiska debattens korta perspektiv: "Den senaste valrörelsen kännetecknades av en extrem kortsiktighet". Vilket slags samhälle vill vi ha, efter nyliberalismens vansinneskörningar, frågar sig professorn. Kyrkans bidrag till det nödvändiga långsiktiga samtalet är vår egen kyrkas historia, så tätt sammanvävd som den är med det svenska samhällets utveckling. Och dessutom är vi seniora i relation till staten. Som det står i inledningen till Sveriges kyrkohistoria (bd 1, Verbum 1998): "När Sveriges kyrkohistoria började fanns inte Sverige".

När Svenska kyrkans relation till staten är avreglerad, antalet tillhöriga minskar och den religiösa kartan ritas om med kyrkor närvarande bland oss med ursprung i andra delar av världen och dessutom en stark muslimsk närvaro, måste vi förstås fundera över "Folkkyrka i minoritet". Det är namnet på det forskningsprojekt som *Stiftelsen Sverige och kristen tro* driver och som den bok som här anmäls utgör rapport 2 från.

Tretton författare har bidrag i boken. Jag väljer att lyfta fram fyra av bokens texter.

Hör här vad Leif Nordenstorm skriver under rubriken *Folkkyrka bland samer*: "De flesta samer kan inte samiska" (s. 138). Själv inte speciellt insatt hajar jag förstås till. Frågan om kyrka och etnicitet och därmed språk

är minst sagt komplicerad. Nordenstorm diskuterar på ett utmanande sätt hur Svenska kyrkan, samerna och laestadianismen hänger ihop. Nu blir det riktigt intressant eftersom frågan om nationell kyrklig likriktning och olika inomkyrkliga rörelser alltid varit aktuella. Eftersom laestadianismen är en konservativ rörelse har den inte accepterats, utan manövrerats ut. Nordenstorm igen: "... den inomkyrkliga rörelse i Svenska kyrkan som har det starkaste samiska inslaget fjärras från Svenska kyrkan samtidigt som Svenska kyrkan vill arbeta för försoning med samerna" (s. 135). Det är sannerligen inte lätt. Ungefär som den pågående diskussionen, eller striden om man så vill, inom den anglikanska gemenskapen vad gäller Hbtqi-frågor, där kyrkan i England ser könsminoriteters rättigheter som ett frihetsprojekt och kyrkan i Afrika och annorstädes anser sig bli utsatt för teologisk kolonialism om sådana rättigheter skulle bli dem påtvingade.

Henrik Rudsäter, kyrkoherde i Vrena-Stigtoma församling utanför Nyköping, skriver på ett intressant sätt om sitt tjugofemåriga prästliv och hur saker och ting har förändrats. Rudsäter berättar hur det känns för en vanlig församlingspräst när "seden kring kyrkliga handlingar kraftigt försvagats" (sid. 33). Och han ställer den mycket relevanta frågan: "... vad fyller vi numera den tid med som förr lades på kyrkliga handlingar och stora konfirmandgrupper?" (sid. 34). I kyrkan är vi svårt drabbade av New public management, liksom i andra delar av det svenska samhället. Risken är att vi ägnar den tid som den minskade kyrkliga seden skänker oss, åt oväsentligheter och interna så kallade "processer" (ett ord som numer skyler över allt och intet). Många kyrkligt anställda förefaller mig upptagna med att åka på diverse kurser och delta i nätverk, oklart med vilket syfte. Mer än att tiden går.

Rudsäter skriver om den sorg som förhärskar i många församlingar kring den förändrade situationen. Man sörjer det som varit, minns tider då församlinglivet blomstrade och

Sven Thidevall (red.)

Mindre folk - mer kyrka?
Möjligheter för Svenska kyrkan i en postkristen tid
Rapport 2 från SSKT:s projekt "Folkkyrka i minoritet"
REDAKTÖR Sven Thidevall | ARTOS

undrar varför saker och ting inte fortsatt. Rudsäter skriver att vi en gång för alla måste "acceptera att många orsaker till dessa för kyrkan förändrade förutsättningar ligger på ett annat plan än vad vi som medarbetare, förtroendevalda eller ideella i Stigtoma-Vrena kan påverka" (sid. 47). Förväntningarna, inte minst på oss som är kyrkoherdar, kan ibland bli orimliga. Själv har jag sagt några gånger vid anställningsintervjuer att jag kan fixa rätt mycket av vad som behöver fixas i en församling, men den västerländska sekulariseringen kan jag tyvärr inte åta mig att stoppa. Risken finns att vi hamnar i olyckliga "blame game" i församlingarna om vi inte inser att orsakerna, som Rudsäter skriver, "ligger på ett annat plan".

Och ändå, tänker jag, finns det ett slags schizofreni inbyggd i det jag brukar kalla det kyrkokommunala komplexet. Visserligen avreglerades relationen till staten år 2000, men i församlingar, i stift och på nationell nivå lever den politisering kvar som vi fick med församlingsstyrelselagen på 1930-talet. Socialdemokratin drev en stenhård sekulariseringspolitik. Men partiet bet sig kvar i kyrkans styrande organ. Centerpartiet har just fått en ordförande som är muslim. Det hade inte varit något problem i sig om inte Centerpartiet också varit nomineringsgrupp i Svenska kyrkan.

Nu är det orimligt. Den nyvalde nomineringsgruppsordföranden i Centern förkunnar att Svenska kyrkan är en kulturinstitution han gillar. Men nu råkar vi faktiskt vara en kyrka på dopets grund. Ofta har jag fått frågan varför vi präster inte slänger ut alla politiker ur kyrkan. Det är lättare sagt än gjort, är väl det enkla svaret. Förtroendevalda måste vi som demokratisk folkkyrka ha. Frågan är bara varifrån de förtroendevalda ska rekryteras. Många förtroendevalda eldar på sekularisering i sina partier och ser förvånade ut i kyrkorådet då vi redovisar sjunkande siffror. Det är schizofrent.

Så kommer vi då till Katariina Sjöblom som skriver om styrning och ledning. Den artikeln talar klarspråk kring de problem som finns i relation mellan kyrkoråd och kyrkoherde i många församlingar. Sjöblom uppmanar inte bara till kaffekalas och trevligheter, som jag alltför ofta uppfattar är våra biskopars tafatta försök att ta tag i problem. Sjöblom blottlägger maktstrukturerna genom begreppen grundantagandegrupp och

multiplexa relationer. Sjöblom anlägger sina två begrepp på exempel från olika församlingar där hon tjänstgjort. Det blir mycket klargörande vilka krafter vi har ett göra med. I en grundantagandegrupp är man inte intresserad av vare sig svensk lag eller kyrkoordning. Gruppen själv står för tolkningen. De multiplexa relationerna gör att både anställda och förtroendevalda bär flera roller, som kan vara både goda eller inte, men de påverkar alltid. Om vi som kyrkoherdar dessutom blandar bort relationerna och uppfattar de medarbetare man ska leda som varande själva församlingen eller som en familj kan det bli riktigt rörigt. Jag påminner alltid om att vi anställda medarbetare är ett arbetslag som betjänar en församling, vi är ingen familj. Då klarnar det vilken sorts relation jag och medarbetarna har. Katariina Sjöbloms bidrag till boken både klargör och utmanar.

Till sist vill jag lyfta fram Ann Aldéns artikel. Aldén är kyrkoherde i Jönköping, men har också lång erfarenhet från Malmö. Aldén vill undvika att Svenska kyrkan trillar ner i

något av de två diken som finns i det förändrade läge vi lever i. Antingen drar vi oss tillbaka och ägnar oss åt "överdriven problematisering". Eller också trillar vi ner i det andra diket "genom att öppna upp för allt och ingenting" (sid. 190). Aldén uppmaning är i stället att våga ha tillit till uppdraget och inte driva en verksamhet utan tvärtom odla en kultur. "Genom att tolka uppdragets fyra aspekter mer som kulturer att odla än som verksamhet och aktiviteter att bocka av möjliggörs kreativa sätt att fullgöra uppdraget när resurserna minskar" (sid. 196). De fyra aspekterna är gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Ann Aldén har rätt. Vi kan inte möta Guds framtid genom att dra oss tillbaka och vi ska inte utplåna oss själva. Vi ska göra det kyrkan alltid gjort, och som vi hållit på med sedan tiden då Sverige inte fanns.

MICHAEL ÖJERMO

DMin, kyrkoherde i Täby församling,
Stockholms stift